

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ

«Επίσης σός αναγγέλλω ότι στις 27 Ιανουαρίου στις 8 το βράδυ η γυναίκα μου έφερε αίτια στον κόσμο ένα αγοράκι. Δόξα τῷ Θεῷ και τὸ παιδί και ἡ μητέρα εἶναι καλά και σὰς χαιρετοῦν. Ὁ μικρὸς ὀνομάζεται Ἰωάννης Χρυσόστομος Βόλφγκανγκ Γκόττλιμπ». Μ' αὐτὰ τὰ λόγια γνωστοποιεῖς ὁ Λεοπόλδος Μότσαρτ σ' ἕνα φίλο του τὸ Φεβρουάριο του 1756 τῆ γέννηση του ἔβδομου παιδιοῦ του. Ἀπὸ τὰ ἔξη προηγούμενα παιδιὰ μόνο ἕνα ζοῦσε, ἡ Μαρία—Ἄννα πού ἦταν τότε πέντε χρόνων.

Σὰν ἐξάριετος παιδαγωγός, καλὸς συνθέτης και ἀληθινὸς μουσικός, ἦταν πολὺ φυσικὸ ὁ πατέρας νὰ ἐνθαρρύνει τὴ μουσικὴ κλίση πού εἶχε δείξει πολὺ νωρὴ ἡ κόρη του. Ἀλλὰ τώρα κοντὰ στὴ Μαρία—Ἄννα μεγάλων ὁ μικρὸς Βόλφγκανγκ και ὁ πατέρας ἐβλεπε μὲ χαρὰ ὅτι ἡ μουσικὴ ἰδιοφυΐα του μικροῦ ξεπερνοῦσε πολὺ τὸ πανιατικὸ ἄλγαντο τῆς ἀδελφῆς του. Ὁ τρομπιτίστας Σάχτινερ ἀπὸ τὸ Ζάλτσμπουργκ περιγράφει σ' ἕνα γράμμα πού ἔστειλε λίγο μετὰ τὸ θάνατο του Μότσαρτ στὴν ἀδελφή του, τὸ μουσικὸ δαιμόνιο πού κατεῖχε τὸ Βόλφγκανγκ ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του:

Εὐγενεστάτη και ἀξιότιμος Κυρία,

Τὸ γράμμα σας δὲν τὸ ελαβα στὸ Ζάλτσμπουργκ, ἀλλὰ στὸ Χάμμεράου ὅπου εἶχα πάει νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ γιό μου. Ξεύροντας τὴν προθυμία πού εἰδεῖσα πάντα πρὸς ὅλους και ἰδιαίτερα πρὸς τὸ σπῆτι τῶν Μότσαρτ, θὰ καταλάβετε πόσο στενοχωρήθηκα πού δὲ μπόρεσα νὰ ἱκανοποιήσω ἀμέσως τὴν ἐπιθυμία σας. Ἄς ἐρθοῦμε λοιπὸν στὸ προκείμενο και στὴν πρῶτή σας ἐρώτηση: Ἐκτός ἀπὸ τὴν ἀπασχόληση μὲ τὴ μουσικὴ, ποῖ ἦταν τὸ πῶ ἀγαπημένο παιχνίδι του ἀδέχαστου ἀδελφοῦ σας ὅταν ἦταν παιδάκι; Σ' αὐτὸ εἶναι λίγο δύσκολο ν' ἀπαντήσω. Γιατί, μόλις ἄρχισε ν' ἀσχολεῖται μὲ τὴ μουσικὴ, ὅλα τ' ἄλλα χάθηκαν γι' αὐτόν. Καὶ τὰ παιχνίδια ἀκόμα, γιὰ νὰ τοῦ κινήσουν τὸ ἐνδιαφέρον, ἔπρεπε νὰ συνοδεύονται ἀπὸ μουσικὴ. Ὅταν παίζοντας οἱ δύο μας, κουβαλοῦσαμε παιχνίδια ἀπὸ τὸ ἕνα δωμάτιο στὸ ἄλλο, ἔπρεπε πάντοτε ὁ ἕνας μας νὰ πηγαίνει ὀθῆος γιὰ νὰ τραγουδάει και νὰ παίζει στὸ βιολί ἕνα ἔμβατριο. Καὶ πρὶν ὅμως ἀρχίσει μουσικὴ, τρελλαινόντανε γιὰ κάθε παιχνίδι πού ἦταν ἀλατισμένο μὲ λίγο χιούμορ, τόσο πού ξεχνόσε νὰ φάει και νὰ πιεῖ. Καὶ ἐπειδὴ ἔτυχε ν' ἀπασχοληθῶ πολὺ μαζὶ του, τοῦ ἔγινε τόσο ἀγαπητὸς, πού συχνὰ μὲ ρωτοῦσε, καὶ δεκα φορὲς τὴν ἡμέρα, ἂν τὸν ἀγαπῶ. Κι ἂν καμμιὰ φορὰ τοῦ ἔλεγα ὅχι, γιὰ ἀστεῖο, γέμιζαν ἀμέσως δάκρυα τὰ μάτια του, τόσο τραφερὴ και διψασμένη γι' ἀγάπη ἦταν ἡ καλή του ἡ καρδιά.

Δεύτερη ἐρώτηση, πῶς φερόντανε σὰν παιδί πρὸς τοὺς μεγάλους, ὅταν θαύμαζαν τὸ ἄλγαντο του και τὴ μουσικὴ του ἱκανότητα;

Στ' ἀλήθεια, σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσή εἰδичνε περηφάνεια και φιλότιμο πού ποτὲ ὅμως δὲ θέλησε νὰ τὴ ἱκανοποιήσει παίζοντας ἔμπρὸς σὲ ἀνθρώπους πού δὲν καταλάβαιναν ἀπὸ μουσικὴ. Δὲ θεόταν νὰ παίζει, ὅν οἱ ἀκροάτες τὸν ἦταν ἀληθινοὶ γνώστες τῆς μουσικῆς και οὔτε μποροῦσε κανεὶς νὰ τὸν γελάσει και νὰ τοῦ κάνει τὸ φιλόμουσο χωρὶς νὰ εἶναι.

Τρίτη ἐρώτηση, πᾶ ἐπιστημονικὴ ἀπασχόληση ἀγαποῦσε περισσότερο;

Σὲ κάθε περίπτωσή ἀφηνε νὰ τὸν ὀδηγοῦν, τὸ ἴσιο τοῦ ἔκανε ὅτι κι ἂν τοῦ ἔδιναν νὰ μάθει, ἤθελε μόνο νὰ μαθαίνει και ἄφηνε τὴν ἐκλογὴ τὸν ἀγαπημένο του πατέρα. Φαινόταν σὰν νὰ εἶχε καταλάβει ὅτι καλύτερο δάσκαλο και παιδαγωγὸ ἀπὸ τὸν ἀδέχαστο πατέρα σας δὲ μποροῦσε νὰ βρεῖ στὸν κόσμο.

Ὅτι κι ἂν τοῦ ἔδιναν νὰ μάθει, ἀφοσιωνότανε τόσο σ' αὐτὸ, πού ὅλα τ' ἄλλα, ἀκόμα και ἡ μουσικὴ, ἐμπαιναν κατὰ μέρος, ὅπως ὅταν μάθαινε ὀρθογραφικὴ, ὅλα

γύρω του, τραπέζι, καρέκλες, τοῖχοι, ἀκόμα και τὸ πάτωμα ἦταν γεμάτα ἀριθμοὺς μὲ τὴν κωμῶλα.

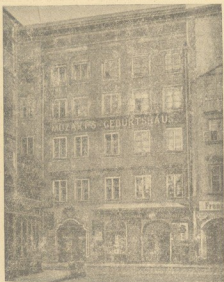
Τέταρτη ἐρώτηση, τι χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, ἰδιιομορφίες, κλίση πρὸς τὸ καλὸ ἢ στὸ κακὸ παρουσίαζε;

Ἦταν γεμάτος φλόγα, ἀφοσιωνότανε στὸ κάθε τι πολὺ ὀκκόλα. Καὶ σκέπτομαι ὅτι ἂν δὲν εἶχε πάρει τόσο προσεκτικὴ ἀνατροφή, μπορεῖ νὰ εἶχε παρουσθεῖ στὸ κακὸ, τόσο ἐυαίσθητος ἦταν γιὰ κάθε θέλητρο πού τὴν καλῆ ἢ τὴν κακὴ του πλευρὰ δὲν ἦταν ἀκόμα σὲ θέση νὰ ἐκτιμήσει.

Μερικὰ περιέργα και θαυμαστὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς του ἀπὸ τὰ τέσσερα ὡς τὰ δεκαπέντε του χρόνια:

Μιά μέρα γυρίζαμε μὲ τὸν πατέρα σας ἀπὸ τὴ Λει-

τουργιά της Πέμπτης και βρήκαμε τὸν τετράχρονο Βόλφγκανγκ νὰ γράφει: «Τι κάνεις;» ρωτᾷς ὁ πατέρας «Ἐνα κοντσέρτο γιὰ πιάνο, ἀπαντᾷς ὁ μικρός, τελειώ- νω σὲ λίγο τὸ πρῶτο μέρος». Δὲν ἤθελε νὰ τὸ δείξει ἀκόμα ἀλλὰ ὁ πατέρας τοῦ τὸ παίρνει καὶ μοῦ δείχνει ἕνα χαρτί ὄλο μουντζούρες Ὁ μικροῦλης Βόλφγκανγκ βουτοῦσε ἀσυναίσθητα μέσα στὸ μελανοδοχεῖο ὀλό- κληρη τὴν πένα καὶ μόλις τὴν ἔφερνε πάνω ἀπὸ τὸ χαρτί, τοῦ ἔφεπτε μιὰ σταλαγματί, ἐκεῖνος ὅμως τὴ σκοπόηζε ἀποφασιστικά μὲ τὴν παλάμη του καὶ ἀπὸ πάνω ἐξακολουθοῦσε νὰ γράφει. Στὴν ἀρχὴ γελᾶσαμε μ' αὐτὴ τὴ φαινομενικὴ ἀσυναρτησία, ὁ πατέρας ὅμως ἄρχισε τίς παρατηρήσεις του πάνω στὰ πιδὸ οὐσιαστικά σημεῖα, ἔπειτα στάθηκε ὄρα ἀκίνητος ἀπὸ θαύμα στὶς σκέψεις του μὲ τὰ μάτια κολλημένα στὸ χαρτί, τέλος δυὸ δάκρυα θαυμασμοῦ καὶ χαρᾶς ἔπεσαν ἀπὸ τὰ μάτια του. «Κυττάξτε, κόριε Σάχτην, μοῦ λέγει, τι

Τὸ σπίτι ποὺ γεννήθη ὁ Μότσαρτ στὸ Σάλτσμπουργκ

ὅτι καὶ σὺ μὲν μὲ τὸς κανόνες εἶναι καινοῦμο, μονάχα εἶναι ἀχρηστο, εἶναι τόσο δύσκολο ποὺ κανεὶς δὲ θὰ ἦταν σὲ θέση νὰ τὸ παίξει». Ὁ μικροῦλης Βόλφ- γκανγκ πετιέται: «Μὰ εἶναι κοντσέρτο, πρέπει νὰ κοθη- σεις νὰ τὸ μελετήσεις ὡς νὰ τὸ μάθεις. βλέπετε, ἔτσι εἶναι!» Ἄρχισε ὁ ἴδιος νὰ τὸ παίξει καὶ τὰ κατάφερε τόσο καλά ποὺ μᾶς ἔδωσε νὰ καταλάβουμε τι ἤθελε νὰ ἐκφράσει μὲ τὴ μουσικὴ του. Εἶχε τὴν ἴδέα ὅτι τὸ νὰ παίξεις ἕνα κοντσέρτο καὶ νὰ κάνεις ἕνα θαῦμα εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα.

Καὶ κάτι ἄλλα, ἀξιότιμη Κυρία! Θὰ θυμᾶστε ὅτι ἔχω ἕνα πολὺ καλὸ βιολί ποὺ ἐξαιτίας τῆς γλυκειᾶς καὶ γεγάθρας φωνῆς του ὁ Βόλφγκανγκ τὸ εἶχε βγάλει βουτυρένιο βιολί. Μιά μέρα, λίγο μετὰ τὸ γυρισμό σας ἀπὸ τὴ Βιέννη, οἱς ἄρχες τοῦ 1763, ὁ Βόλφγκανγκ ἔ- παίξε μὲ τὸ βιολί μου καὶ δὲν ἤξευρε πῶς νὰ τὸ παι- νέσει. Μετὰ μιὰ—δυὸ ἡμέρες, ἦρθα πάλι νὰ σας δῶ καὶ τὸν βρήκα νὰ διασκεδᾷζει παίζοντας μὲ τὸ βιολί του. Μόλις μὲ εἶδε, μοῦ λέγει: «Τι κάνει τὸ βουτυρένιο σας βιολί;» Ἐξακολοῦθηρε πάλι νὰ παίζει μὲ τὸ μυαλό του, δ, τι ἤθελε. ἔπειτα στάθηκε λίγο συλλογιμένος καὶ μοῦ εἶπε: «Κόριε Σάχτην, τὸ βιολί σας εἶναι κOURNTIOMÉNO μισό

τέταρτο τοῦ τόνου χαμηλότερα ἀπὸ τὸ δικό μου, ἀν βέβαια τὸ ἀφήσατε ὅπως ἦταν τὴν τελευταίαν φορὰ ποὺ ἔπαιξε ἐγὼ» Ἐγὼ γέλασα, ἀλλὰ ὁ πατέρας σας, ποὺ ἤξευρε τὴν τρομακτικὴ μνήμη καὶ τὸ αὐτὸ τοῦ παι- διοῦ, μὲ παρακάλεσε νὰ φέρω τὸ βιολί μου καὶ νὰ ἰσοῦμε ἀν ἦταν ὠστό. Καὶ ὅταν τὸ ἔφερα, εἶδαε πῶς ὁ μικρός εἶχε δίκαιο.

Λίγο καιρὸ πρὶν ἀπ' αὐτό, ὅταν γυριστάε ἀπὸ τὴ Βιέννη καὶ ὁ Βόλφγκανγκ εἶχε φέρε μαζί του ἕνα μικρὸ βιολί ποὺ τοῦ εἶχαν χαρίσει, ἦρθε μιὰ μέρα ὁ παλιός μας φίλος ὁ μακαρίτης ὁ βιολιστὴς Βέντζλ, ὁ πρῶτος ἀρχαίριος στὴ σύνθεσι καὶ ἔφερε μαζί του ἕξη τρίο ποὺ τὰ εἶχε γράψει τὸν καιρὸ ποὺ λείπατε. Παίξαμε αὐτὰ τὰ τρίο, ὁ Πατέρας σας κρατοῦσε τὸ μπάσο μὲ τὴ βιόλα, ὁ Βέντζλ τὸ πρῶτο βιολί καὶ ἐγὼ ἦταν νὰ κρα- τήσω τὸ δεύτερο. Ὁ Βόλφγκανγκ παρακάλεσε νὰ παίξει ἐκεῖνος τὸ δεύτερο βιολί, ὁ Πατέρας ὅμως τὸ ἀπαγο- ρεῦσε γιατί δὲν τοῦ εἶχε δώσει ἀκόμα μαθήματα βιο- λιοῦ καὶ πίστευε πῶς θὰ ἦταν τρέλλα νὰ δοκιμάσει. «Μὰ γιὰ νὰ παίξεις δεύτερο βιολί, λέγει ὁ Βόλφγκανγκ, δὲ χρειάζεται νὰ ἔχεις πάρει μαθήματα» καὶ ὅταν ὁ Πατέρας ἐπέμεινε νὰ φύγει καὶ νὰ μὴ μᾶς ξαναηρου- χήσει, ἄρχισε ὁ μικρός νὰ κλαίει πικρά καὶ βγήκε ἔξω μὲ τὸ βιολιάκι του. Παρακάλεσε νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ παίξει μαζί μου. Στὸ τέλος τοῦ λέγει ὁ Πατέρας: «Παίξε μὲ τὸν κύριο Σάχτην, ἀλλὰ τόσο σιγὰ ποὺ νὰ μὴ ἀκούεσαι, ἀλλιῶς θὰ βγεις ἔξω». Αὐτὸ καὶ ἔγινε, ὁ Βόλφγκανγκ ἔπαιξε μαζί μου. Σὲ λίγο διαπίστωσα κατὰπληκτος ὅτι ἦμουνα ὀλότελα περιττός. Ἄφησα σιγὰ τὸ βιολί μου κάτω καὶ κῦτταξα τὸν κύριο Πατέρα σας ποῦ, ἔμπρός σ' αὐτὴ τὴ σκηνή, ἔστοκε δακρυμένος ἀπὸ θαυμασμό καὶ περηφάνεια. Κι ἔτσι ὁ μικρός ἔπαι- ξε καὶ τὰ ἔξη τρίο. Ὅταν τελειώσαμε, ὁ Βόλφγκανγκ πήρε τόσο θάρρος ἀπὸ τὰ χειροκροτήματα, ποὺ μᾶς βεβαίωσε ὅτι μπορούσε νὰ παίξει καὶ τὸ μέρος τοῦ πρῶτου βιολιοῦ. Κάνεμα μιὰ δοκιμὴ γιὰ ἀστείο, καὶ γελᾶσαμε μὲ τὴ καρδιά μας μὲ τ' ἀτέλειωτα λάθη του καὶ μὲ τὸ ἀκατάστατο *doigté* του, ὡστόσο ἔπαιξε ὄλο τὸ μέρος χωρὶς νὰ σταθεὶ καθόλου.

Καὶ γιὰ νὰ τελειῶνω, δυὸ λόγια γιὰ τὴ λεπτότητα καὶ γιὰ τὴν δέυτητα τῆς ἀκοῆς του.

Σχεδὸν μέχρι τὰ δέκα του χρόνια εἶχε ἕνα ἀκατα- νίκητο φόβο γιὰ τὴ σάλπιγγα ὅταν ἤχοσε μόνη χωρὶς ἄλλο ὄργανο. Ὅταν τὸν πλησίαζε κανεὶς κρατώντας σάλπιγγα, ἦταν σὰν νὰ τοῦ ἀκούμποσε ἐπάνω στὴν καρδιά του γεμάτο περιττοφρο. Ὁ Πατέρας ἤθελε νὰ τὸν ἀπαλλάξει ἀπ' αὐτὸ τὸν παιδικὸ φόβο καὶ μὲ διέ- ταξε μιὰ φορὰ παρὰ τὴν ἀπέχθεια τοῦ μικροῦ νὰ παί- ξω κοντὰ του, ἀλλὰ, θεέ μου! ἐγὼ φταῖω ποῦ παρα- σῶρθηκα. Μόλις ἄκουσε ὁ Βόλφγκανγκ τὸ διαπερατικὸ ἤχο, χλόμασε καὶ ἔκανε νὰ πέσει κάτω. Ἄν δὲ στα- ματοῦσα ἄμωσος, σίγουρα θὰ τὸν ἔπιαναν σπασμοί.

Αὐτὰ εἶναι περίπου ὅσα μπορὸ νὰ σὰς πῶ. Συγγω- ρεῖστε τὴν κακογραφία μου καὶ θεωρεῖστε με ἀφοσιω- μένο δούλο τῆς Ἐυγένειας σας.

Ἀνδρέας Σάχτην

Τρομπέτασος τῆς Γαληνοτάτης Πριγκιπικῆς Αὐλῆς Σάλτσμπουργκ, 24 Ἀπριλίου 1792.

Ὁ πατέρας Μότσαρτ διηγήθητι ὅτι πγαίνοντας στὴ Βιέννη μὲ τὴν οἰκογένειά του, σταμάτησαν σὸ Ὑμπς, καὶ μπήκαν σὲ μιὰ ἐκκλησία ν' ἀκούσουν τὴν λειτουρ- γία. Ὅταν τελείωσε, ὁ ἐξάχρονος Βόλφγκανγκ ἀνέβηκε στὸ ὄργανο καὶ ἄρχισε νὰ παίζει καὶ ν' αὐτοσχεδιάζει τόσο ὠραία καὶ τόσο ἐκφραστικά ποὺ δύο Φραγκισκα-

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

νοί της εκκλησίας έφρεξαν κοντά κι όταν είδαν να παίζει ένα τόσο δα παιδάκι, στάθηκαν κατάπληκτοι και φοβισμένοι, έπειτα κάνασαν το σταυρό τους άποτραβήχτηκαν ενώ δ' ένας έπλεξε στόν άλλον: «Πάμε να φύγουμε, αυτό είναι ουνεργεια του διαβόλου!»

Τόν επόμενο χρόνο δλόκληρη ή οικογένεια άρχισε προθεία σ' όλη σχεδόν την Εύρώπη. Στη Φραγκοφορτή άκουσε το μικρό Μότσαρτ και τήν άδελφή του δ' Γκαίτε που ήταν τότε 14 χρόνων. 'Από τό Παρίσι γράφει ο πατέρας με καμάρια: «Έξεβόθησαν έδω δ' οσάντες το κυρίου Βόλφγκανγκ Μότσαρτ. Μεγάλη κατάπληξη προκαλεί ή ημείωση που δίπλα σ'όν τίτλο αναφέρει ότι ο συνητής τους είναι 7 χρόνων. Για δούος δέν τό πι-στεύουν, τούς παρακαλούμε να μάς γράψουν ένα κομμάτι κι ο Βόλφγκανγκ τού προσθέτει δ' μπάσοα χωρίς να πλησιαίο τό πιάνο. Τίς άριες που ουνοθεύει τίς μεταφέρει σ' άλλη τουκότητα σ' πρώτη άνάγνωση. Κάθε μέρα και καινούρια θαύματα πραγματοποιεί ο Θεός μ' αυτό τό παιδί». Τά δούοκοτα κομμάτια Βάγκενζάλτ, Μπάχ, Χαίντελ που τού δίνει ο βασιλιάς στό Λουδβίκο τά παίζει όλα σ' πρώτη άνάγνωση. Και στό βασιλικό όργανο παίζει τόσο άώρα που όλοι μαγεύονται. 'Αρχιμουσικός τής βασιλείσοα ήταν τότε ο 'Ιωάννης Χριστιανός Μπάχ, τό τελευταίο παιδί του Σεβαστιανού Μπάχ που τά έργα του με τήν άψευγάβιστη κλασική φόρμα και τό άνάλοφο στυλ τής Ιταλικής μουσικής έμελλε να έχουν τόση επήδραση στό έργο του Μότσαρτ. 'Αλλά ο μικρός, μέσα σ' τόσες έπιτυχίες, σκεπτεται διάάκοπα τήν πατρίδα του και σχεδιάζει να γράψει μία όπερα που θα τήν παίζει στό Ζάλτομπουργκ με τούς φίλους του στή σπηνη και στήν όρηχόστρα.

'Εντεκα χρόνων γυρίζει ο Βόλφγκανγκ στό Ζάλτομπουργκ. 'Όλα αυτά τά χρόνια βρίσκονται κοντά του ο γονείς του και ή άδελφή του αλλά δέν είχε γνωρίσει τό παιδάκι τήν ήσυχή άτμόσφαιρα του σπιτιού και τή συγκεντρωμένη καθήμερηνη ζωή, τήν άπαροίτη για τή φυσιολογική ανάπτυξη του παιδιού. Οι έντυπώσεις άπό τά ταξίδια και οι άλλαγές πλούτισαν βέβαια τό μυαλό του αλλά όχι και τήν ψυχή του γιατί ή ιστορική φύση του και ή άνάγκη που ένιωθε ν' άφοσιώνεται πάντα κάπου δέ μεροπούσαν να Ικανοποιηθούν με τίς παροδικές και έξωτερικές έπαφές με τούς ξένους. 'Η παιδική ψυχή του δέν πρόφτανε, μέσα στό άδιάκοπο πηγαινε—έλα άπό πώλη σ' πώλη και άπό πάλαι σ' πάλαι ν' άνθίσει έλευθερα. 'Εκτός άπ' αυτό και σωματικά υπέφερε τό παιδί άπό τά ταξίδια και άρρώστασε συχνά όπως αναφέρει στα γράμματά του ο πατέρας που, στήν επιθυμία του να χαρίσει τή δόξα στό παιδί του, ξεχνοούσε τή λεπτή ύγεια του άγόριου.

'Αλλά και τώρα που γύρισε στό σπίτι ο μικρός δέν είχε ξεκούραση. 'Επρεπε να συμπληρώσει τά κενά τής μουσικής του κατάρτισης. Οι ώς τότε συνηθείες του έδειχαν μεγάλη μουσική άντίληψη αλλά και μεγάλες έλλειψεις. 'Επρεπε ν' άρχισει άμέσως να μελετάει αντίστιξη. Για τήν έξωμουσική μόρφωση του παιδιού δέ ναζόταν καθόλου ο πατέρας ούτε ξεδούρου άν φοιτούσε ταχτικά στό σχολείο ο Βόλφγκανγκ. Είχε άποχτηθεί μόνο άρκετές γνώσεις άπό λατινικά, γαλλικά και Ιταλικά που του χρειαζόταν.

Δέν έμειναν όμως περισσότερο άπό δέκα μήνες στό Ζάλτομπουργκ. 'Ο μικρός συνηθε άρατόρια, κωμωδίες αλλά ο πατέρας που δέν είχε ήσυχία ξεκίνησε και πάλι μ' όλη τήν οικογένεια για τή Βιέννη. 'Εκεί όμως έπεσαν σ' επιδημία εύλογιάς και ο Βόλφγκανγκ άρρώστισε

άμέσως αλλά έλαφρά και έγινε καλά εύτυχώς, όχι μόνο για τούς γονείς του αλλά και για τίς όλο τόν κόσμο. 'Εκεί έγραψε άνάμεσα σ' άλλα έργα και τό χαριτωμένο μονόπρακτο Singspiel «Bastien et Bastienne». Αυτό τό ταξίδι που κράτησε ένάμιση χρόνο ώφέλησε πολύ τό Βόλφγκανγκ. 'Ακουσε έργα Σκαρλάττι, Γάσμαν, Πιτίνι, παρακολούθησε τίς νέες τάσεις τής εκκλησιαστικής μουσικής και γνώρισε τή βιεννέζική τεχνοτροπία που φανερόνεται στα έργα του τής εποχής αύτής.

Γυρίζουν στό Ζάλτομπουργκ αλλά πάλι πριν περάσει χρόνος ξεκινούν πατέρας και γιός για τή 'Ιταλία. 'Από εκεί ο μικρός στέλνει χαρούμενα γράμματα στή άγαπημένη του Νάννερλ και τής γράφει ότι χόρτασε θέατρο και όπερα. 'Απ' όπου κι 'άν περνούν, ο κόσμος θαυμάζει τή τέχνη του μικρού μουσικού και στή Ρώμη μένουν κατάπληκτοι όσοι τόν είδαν να γράφει άπό μνήμης τό «Miserere» με ένένα φωνές του 'Αλλέγκρι, όφοδ τό άκουσε για πρώτη φορά στό Πατικό παρεκκλησία τής Μεγάλης Παρασκευής. 'Ακόμα κάνουν κατάπληξη, στα γράμματά του προς τήν άδελφή του, ο κρισεις του για τό λυρικό θέατρο που δείχνουν άντίληψη και ώριμότητα άσυειθιστες για ένα άγόρι δεκατριών χρόνων. Κατά τά άλλα τά γράμματά του είναι γεμάτα παιδικές τρελλές σκέψεις και άστεια. Γράφει στή Νάννερλ ότι στή Νεάπολη ο βασιλιάς στις έμφανίσεις του είναι πάντα άνεβρομένος σ' ένα σκαμνιά και πάλι δέ φθάνει τή βασιλίσοα στό ύψος. 'Ότι έμαθε ένα καινούριο παιχνίδι που θα τό παίξουν μαζί όταν γυρίσει στό Ζάλτομπουργκ. Τής ζητάει να του γράψει πώς ντύθηκαν οι διάφοροι γνωστοί τους τίς 'Αποκριές και τήν έξορκίζει να μη τεμπελιάζει να του γράφει γιατί όταν συνητηθούν με μεγάλη χαρά θα τής δώσει μερικές μπιστουινίες. Και αυτά τά γράμματα τά όπογράφει: Β. Μότσαρτ, 'Ιπότης του Τάγματος του Χρυσού Περνιτσιόρας, με τόν τίτλο που του είχε άπονεμίσει ο Πάσας πριν άπό λίγον καιρό. Τόν ίδιο χρόνο στή Μολόνια, όπου έπαρνε μαθήματα αντίστιξης με τόν Πάντρε Μαρτίνι, ή περίφημη Φιλομυνη 'Ακαδημία τής πόλης τόν δέχτηκε για μέλος τής παρά τή νεαρή του ήλικία.

'Όταν τό 1770 δόθηκε στό Μιλάνο ή όπερα του «Μιθριδάτης», ο μικρός γράφει στή άδελφή του «'Όλοι θαύσοσαν τήν όπερά μου, λένε ότι τέτοια έπιτυχία δέν ξαναείδαν». Φυσικά ο Βόλφγκανγκ δέν είχε μπόρσει ν' άπόδώσει τό πολύπλοκα σουαιοσημάτα τών ήρώων του και να ζωγραφίσει τούς χαρακτηριστες του γιατί ήταν μόλις δεκαέντε χρόνων. Στήν 'Ιταλία παίρνε διαρκώς παραγγελίες για όπερες, συμφωνίες, έορταστικά κομμάτια και τόσο κουράζεται που γράφει στή Νάννερλ: «Δέ θα σου γράψω πολλά γιατί με πονούν τά δάχτυλα άπό τό άδιάκοπο γράψιμο».

Τά έργα που συνηθεί ο Βόλφγκανγκ γυρίζοντας στό Ζάλτομπουργκ, όπερες, ντιβερτιμέντα, εκκλησιαστική μουσική, συμφωνίες, δείχνουν ότι ο συνητής τους άπομακρόνεται λίγο—λίγο άπό τήν έπαρση τής Ιταλικής μουσικής. 'Ιδιαίτερα στήν όπερά του «Λούκιος Σούλας», που τήν έγραψε τό 1773, διαφανείται ή άρχη τής ώριμότητας του Βόλφγκανγκ. 'Ότι έλειπε άπό τά παιδικά του έργα, ή σούληψη του τραγουδιού στοιχείου, τό άληθινό πάθος, οι συγκρούσεις τών αιοθημάτων άρχίζουν να διαφανονται και να επβέλλονται κατά τρόπο άπόλυτα προσωπικό. 'Ακόμα μ' αυτό τό έργο, ή άπομάκρυνση του Μότσαρτ άπό τό Ιταλικό μουσικό πνευμα γίνεται όριστικά.

Σ' αύτ ήν ήλικία τών δεκαεπτά χρόνων στομα-

-τάει ή αδιάκοπη επίδεικτική περιπλάνηση του Μότσαρτ και τό χθεσινό παιδί θαύμα άρχίζει νά γίνεται πραγματικός καλλιτέχνης. Έκανε και πάλι ταξίδια άλλα όλη τή νεανική του ζωή τήν πέρασε στην ήσυχη πόλη του Ζάλτσμπουργκ, μία ζωή σχολαστικά σχεδόν μετρημένη και κανονισμένη από τόν πατέρα του. Κι έτσι είχε τήν εύκαιρία νά έργαστεί τά καλλιτέρα του χρόνια χωρίς έξωτερικούς περισπασμούς και ν' αναπτύξει σέ καθαρή πιά καλλιτεχνική γραμμή τό θαυμαστό δώρο που του είχε ό Θεός χάρισει.

Σέ μία συνομιλία του μέ τόν Έκκερμαν, ό Γκαίτε λέγει : «Άληθινά ένα φαινόμενο σάν τό Μότσαρτ θά θεωρείται πάντα ένα θαύμα που ποτέ δέ θά μπορέσει νά εξηγηθεί».